

der openbaring, zoals die door het leergezag tot uitdrukking werd gebracht, lag volgens de paus onder meer 'een onverstandig irenisme' ten grondslag. De paus was van oordeel dat dit irenisme datgene als 'een obstakel voor het herstel van de broederlijke eenheid' typeerde, wat in feite steunde op de door Christus verkondigde beginselen, wat op de door Hem gestichte instellingen berustte en wat dus een integrerend onderdeel uitmaakte van het ongerepte geloof. Als men deze dingen liet vallen, kon men weliswaar een eenheid bereiken, maar dat was een eenheid, die in wezen het karakter had van 'een ruïne'.<sup>23</sup>

Toch zagen sommige katholieke theologen nog mogelijkheden voor toenadering en samenwerking, ook op grond van theologische overwegingen. Zo schreef de al eerder in een andere hoedanigheid geïntroduceerde J. Willebrands als voorzitter van de Sint Willibrord Vereniging, die in Nederland onder meer belast was met de bevordering en coördinatie van de contacten tussen katholieken en protestanten, kort vóór de verschijning van *Humani Generis* dat er van een één-worden der kerk in strikte zin natuurlijk geen sprake kon zijn. De katholieke kerk had immers vanaf het eerste moment van haar bestaan de eenheid in de waarheid bezeten. Maar anderzijds was aan die kerk ook 'een eschatologische gerichtheid' eigen, waardoor zij – juist door 'de wederopname van Oosters-orthodoxen en Protestanten in de bestaande eenheid der kerk' – als teken van de eenheid in de Heilige Geest duidelijker kon worden.<sup>24</sup> Daarmee werd onderkend dat de katholieke kerk – vanuit het oogpunt van katholiciteit – zelf ook belang had bij een bevordering van het eenheidsstreven. Daarom mocht zij zich niet afzijdig houden van de oecumenische beweging.

Vanuit die motivatie vond in het late najaar van 1951 in Présinge bij Genève een eerste verkennende, maar wel tamelijk officiële bijeenkomst plaats tussen een vertegenwoordiging van Faith and Order, die inmiddels een commissie binnen de Wereldraad was geworden, en een groep van tien katholieke theologen. Deze ontmoeting was voorbereid tijdens een veel informelere samenkomst eind 1949 in het Istina-centrum bij Parijs, waar tien mannen die betrokken waren bij het werk van de Wereldraad onder leiding van Visser 't Hooft een ontmoeting hadden met een gelijk aantal Franse theologen, onder wie zich de al genoemde Yves Congar alsmede Jean Daniélou en Jérôme Hamer bevonden. In Présinge

23. Voor de Nederlandse vertaling van de encycliek: *Katholiek Archief* 5, 1950, 705-716. Vgl. ook Al van Rijen, 'De veroordeling van het valse Irenisme in de Encycliek 'Humani Generis'', in: *Het Schild* 28, 1950-1951, 236-244.

24. J. Willebrands, 'Slotbeschouwing en conclusies bij de studiedagen van de Sint Willibrord Vereniging', in: *Binnenlands Apostolaat* 1, 1950, 148-158.